

5. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя: монографія / Акімова О. В., Галуз'як В. М. та ін. – Вінниця: «Твори», 2018. – 340с.
6. Каплінський В. В. Специфіка комунікативних умінь як інструменту виховного впливу / Каплінський В. В., Хорунжевський Л. Є. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. – 2011. – Вип. 34. – С. 64 – 68.
7. Орлов В. Професійне становлення особистості педагога у вимірах класичної методології / Орлов В. // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Сер.: Професійна педагогіка.– 2014.– № 8.– С. 103-111.
8. Lazarenko N. I. Higher Education in Ukraine: Ensuring the Quality of Education. International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences / Lazarenko N. I., Kaplinski V. V. – Kielce, 2016. – P. 98 – 101.

References

1. Akimova O. V. Metodychni rekomendatsii do kompleksnoho ekzaminu dlia studentiv spetsialnosti «Pedagogika vyshchoi shkoly» osvithno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra / Akimova O. V., Kaplinskiy V. V., Khamska N. B. – Vinnytsia: TOV «Firma «Planer», 2015. – 49 s.
2. Hurevych P. C. Lektorska maisternist vykladacha vyshchoi shkoly yak vazhlyva umova uspishnosti vykladatskoi diialnosti. Naukova shkola akademika I. A. Ziaziuna u pratsiakh yoho soratnykiv ta uchniv: mat. nauk.-prakt. konf. / Hurevych P. C., Kaplinskiy V. V. – Kh.: NTU «KhPI», 2017. – S.13-17.
3. Kaplinskiy V. V. Zahalnopedahohichna kompetentnist uchytelia: osoblyvosti, skladnyky, shliakhy formuvannia: monohrafiia / Kaplinskiy V. V. – Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2016. – 154 s.
4. Kaplinskiy V. V. Profesiine stanovlennia maibutnoho vchytelia v protsesi zahalnopedahohichnoi pidhotovky: teoriia i praktyka: monohrafiia / Kaplinskiy V. V. – Vinnytsia: «Tvory», 2018. – 492 s.
5. Profesiine stanovlennia osobystosti maibutnoho vchytelia: monohrafiia / Akimova O. V., Haluziak V. M. ta in. – Vinnytsia: «Tvory», 2018. – 340s.
6. Kaplinskiy V. V. Spetsyfika komunikatyvnykh umin yak instrumentu vykhovnoho vplyvu / Kaplinskiy V. V., Khorunzhevskiy L. Ye. // Naukovi zapysky VDPU im. M. Kotsiubynskoho. Ser. Pedagogika i psykholohiia. – 2011. – Vyp. 34. – S. 64 – 68.
7. Orlov V. Profesiine stanovlennia osobystosti pedahoha u vymirakh klasychnoi metodolohii / Orlov V. // Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Ser.: Profesiina pedagogika.– 2014.– # 8.– С. 103-111.
8. Lazarenko N. I. Higher Education in Ukraine: Ensuring the Quality of Education. International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences / Lazarenko N. I., Kaplinski V. V. – Kielce, 2016. – P. 98 – 101.

УДК 378.016:37.012.3

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-76-81

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

В. І. Майковська

orcid.org/0000-0001-8165-0395

Статтю присвячено проблемі запровадження в освітній процес сучасних наукових підходів з метою формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування. Відзначено, що питання розвитку підприємницької компетентності як однієї з професійних характеристик розглядається не як проблема менеджменту, а як засіб формування захисних, превентивних механізмів існування особистості в ринковому суспільстві. Установлено, що теоретичне обґрунтування сутності підприємницької компетентності має здійснюватись на філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому й технологічному рівнях методологічного знання. Виявлено, що на загальнонауковому рівні формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування ґрунтується на реалізації системного, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного й акмеологічного підходів. Розглянуто значення кожного з підходів для визначення рівня сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування за відповідними критеріями.

Ключові слова: підприємницька компетентність, сфера обслуговування, системний підхід, діяльнісний підхід, компетентнісний підхід, аксіологічний підхід, акмеологічний підхід.

ANALYSIS OF MODERN SCIENTIFIC APPROACHES TO THE FORMATION OF ENTREPRENEURSHIP COMPETENCE OF FUTURE SERVICE SPHERE PROFESSIONALS

V. Maikovska

The article is devoted to the problem of introduction modern scientific approaches into the educational process with the purpose of entrepreneurial competence formation of future service sphere specialists. It is noted that the issue of the development of entrepreneurial competence as one of the professional characteristics is considered not as a problem of management, but as a means of forming protective, preventive mechanisms for the existence of personality in a market society. It has been established that the theoretical substantiation of the essence of entrepreneurial competence should be carried out at the philosophical, general scientific, specific scientific and technological levels of methodological knowledge. The article notes that the content of the philosophical level involved the search for fundamental ideas and theoretical propositions; at the concrete and scientific level the set of methods and principles of the research generally accepted in pedagogical science is outlined; at the technological level, the methodology and technique of researching the essence of entrepreneurial competence of the future specialist of the service sphere are elaborated. It is revealed that at the general scientific level the formation of entrepreneurial competence of future specialists in the service sector is based on the implementation of systemic, activity, competence, axiological and acmeological approaches. An attempt to distinguish the conditions of self-realization of the individual on the basis of each of them was made. The importance of each approach for determining the level of entrepreneurial competence of future specialists in the service sector is considered according to the following criteria: cognitive, motivational-value, activity-practical, developmental and adapted. The additional possibilities of the above-mentioned approaches in forming the entrepreneurial competence of future service professionals are emphasized. It is emphasized that the above-mentioned levels of methodological knowledge form a complex, interdependent system in which the philosophical level is the substantive basis and it determines the worldview approaches to the process of formation of entrepreneurial competence.

Keywords: *entrepreneurial competence, service sphere, systematic approach, activity approach, competence approach, axiological approach, acmeological approach.*

Курс країни на сталий розвиток відповідно змінює вимоги до майбутніх фахівців сфери обслуговування та підвищує роль освіти у їх підготовці, оскільки відомо, що якісні зміни в економіці є безпосереднім результатом вкладень у людський капітал [7, с. 37]. Проте сучасна система вищої освіти відстає від вимог соціально-економічного розвитку держави, що відбувається у відсутності її адекватної реакції на потреби ринку праці. Зміст і технології професійної підготовки не враховують повною мірою вимог сучасного суспільства та не сприяють формуванню економічного способу мислення майбутніх фахівців [8, с. 62]. У зв'язку з цим великого значення набуває пошук шляхів розв'язання зазначеної проблеми на нормативно-правовому, теоретико-методологічному й технологічному рівнях. Актуальність результатів проведеного дослідження зумовлюється потребою в розв'язанні питання розвитку професійних характеристик не як проблеми менеджменту, а як засобу формування захисних, превентивних механізмів ставлення особистості до ринкового суспільства [8, с. 62], і недостатнім рівнем опрацювання проблеми застосування наукових підходів в процесі формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Професійна підготовка фахівців у вищій школі завжди була в центрі уваги науковців. За останнє десятиліття це питання стало особливо актуальним. Аналіз літератури свідчить, що проблематика модернізації навчального процесу у вищій школі в контексті соціально-політичних та економічних змін є предметом наукових досліджень В. Андрущенка, В. Белова, В. Бобрицької, Я. Болюбаша, О. Веденіної, М. Грищенка, Б. Корольова, В. Кременя, В. Лугового, Н. Мак-Гінна, Ф. Раймерза, М. Степка, Р. Фатхутдінова тощо. Теоретико-методичним засадам професійної підготовки фахівців присвячено праці науковців, котрі акмеологічний підхід співвідносять із професійною діяльністю та підготовкою до неї (А Деркач, В. Гладкова, В. Зазикін, Н. Козлова, Л. Служинська, Г. Сотська, О. Торічний та ін.), навчанням, саморозвитком, професійною самореалізацією й соціалізацією (О. Антонова, Н. Кузьміна, А. Ситніков, Н. Сиско, І. Тищенко, Н. Чернуха та ін.). Аксиологічні імперативи модернізації професійної підготовки стали предметом наукових досліджень В. Астахової (інноваційна освіта як особистісно і суспільно орієнтований процес), І. Беха (формування світоглядного рівня особистості), В. Кременя (питання саморозвитку), В. Луначека (проблеми підготовки керівних кадрів), А. Сбруєвої (забезпечення якості освіти як основи стратегічних інтересів нації), Л. Шульги (напрямки гуманізації та гуманітаризації освіти) та ін. Як методологічну основу вдосконалення вищої освіти, компетентнісний підхід вивчали іноземні дослідники А. Бермус, Дж. Боуден, С. Маслач, М. Лейтер, А. Мейхью, М. Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті, Е. Шорт, також російські – В. Введенський, А. Вербицький, І. Зимня, В. Красвський, В. Серіков, О. Соколова, А. Хуторський. Компетентнісний підхід став предметом досліджень вітчизняних науковців: Н. Бібік, С. Калашникової, С. Ніколаєнка, О. Овчарук, О. Пометун, Ю. Скиби, О. Семенов, В. Стрельнікова та ін. Теорія навчальної діяльності була розроблена психологами Л. Виготським, П. Гальперіним, Д. Ельконіним, О. Леонтьєвим, С. Рубінштейном і дидактиками В. Давидовим,

М. Даниловим, І. Зязюном, І. Лернером, а проблеми формування компетентних фахівців на засадах діяльнісного підходу наразі в центрі уваги С. Безбородих, О. Беляк, К. Завалко, О. Олексюк, О. Пасічник та ін. Є. Слуцький розглядав праксеологію як галузь економіки про людську діяльність, Л. Мізес – як науку про людську поведінку. Т. Котарбінський визначив місце праксеології серед філософських наук між етикою та логікою. Наразі О. Льовкіна здійснила генезис праксеологічних ідей в історико-філософському контексті. Особливості реалізації праксеологічного підходу у вищій школі розглядали Є. Проворова й В. Савіцька. Характеризуючи системний підхід як напрямок філософії і методології наукового пізнання, в основі якого лежить дослідження об'єктів як систем, С. Оптнер уважав його адекватним засобом дослідження й розробки не будь-яких об'єктів, що довільно називаються системою, а лише таких, котрі є органічним цілим. А. Холл наголошував, що системний підхід забезпечує інтеграцію, синтез розгляду різних сторін явища або об'єкта, Д. Бурчфільд підкреслював його широкі можливості для одержання різноманітних тверджень та оцінок, які передбачають пошук різних варіантів виконання певної роботи з подальшим вибором оптимального варіанта, а В. Садовський убачав головне завдання у вираженні процедур подання об'єкта як системи та способів їх розробки. Системний підхід не існує у вигляді чіткої методики з визначеною логічною концепцією; він є системою, утвореною із сукупності логічних прийомів, методичних правил і принципів теоретичного дослідження, що виконує таким чином евристичну функцію в загальній системі наукового пізнання, сам по собі він не є предметом дослідження. Оскільки сучасна освіта, в т. ч. вища, є системою, системний підхід виступає як основа для розбудови системи освіти і є підґрунтям для всіх без винятку досліджень та інновацій у цій галузі.

Результати аналізу наукових доробків указаних вище вчених дають підстави стверджувати, що проблема, яка нами досліджується, не висвітлена належним чином. Вона не розглядається в контексті поєднання можливостей системного, акмеологічного, аксіологічного, компетентнісного, діяльнісного взагалі, й праксеологічного зокрема, підходів в розв'язанні завдань вищої освіти щодо забезпечення високого рівня сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування з метою забезпечення їхньої соціально-економічної адаптованості й конкурентних переваг на ринку праці. Таким чином, розв'язання цієї проблеми дозволяє усунути протиріччя між вимогами українського суспільства до характеру й змісту праці фахівця сфери обслуговування та існуючими в країні на цьому етапі реаліями щодо організації його професійної підготовки.

Метою нашої публікації є розкриття ролі означених вище наукових підходів в процесі формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування за умови їх одночасного комплексного застосування закладами вищої освіти.

В умовах радикальних змін в економіці, пов'язаних із становленням ринку, підприємницька компетентність розглядається нами як інтегральна психологічна якість особистості, що проявляється в її мотивованій здатності до творчого пошуку та реалізації нових економічних ідей, даючи змогу вирішувати різноманітні проблеми в повсякденному професійному й соціальному житті [10, с. 175]. Методологічною основою теоретичного обґрунтування сутності підприємницької компетентності обрано класифікацію чотирьох рівнів методологічного знання за Е. Юдіним: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий і технологічний [16, с. 36-46].

Зміст філософського рівня передбачає пошук фундаментальних ідей і теоретичних положень, які мають методологічне значення для обґрунтування сутності підприємництва, підприємницької діяльності й підприємницької компетентності. На загальнонауковому рівні дослідження нами встановлено, що формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування ґрунтується на реалізації системного, діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного й акмеологічного підходів до організації професійного навчання в цілому. При цьому ми брали до уваги дефініцію «підхід», зазначену у Великому тлумачному словнику сучасної української мови як сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого- або що-небудь, ставлення до кого- або до чого-небудь [2, с. 785]. Ми згодні з Е. Юдіним, який визначає поняття «підхід» як принципову точку зору, з якої розглядається об'єкт вивчення; як поняття або принцип, що керує загальною стратегією дослідження [16, с. 23].

У процесі дослідження було встановлено, що підприємницька компетентність є складовою професійної компетентності [10, с. 175], її формування слід розглядати як систему педагогічних дій, а процес навчання підприємству має бути системно викладеним у форматі професійних стандартів [11, с. 12]. Ми погоджуємось з тим, що педагогічну систему утворюють навчальні заклади й залучені в спеціальну навчально-виховну діяльність фахівці [5, с. 7]. Цей підхід забезпечує чітку взаємодію складових навчально-виховного процесу – планування, організації, контролю, корекції й аналізу [11, с. 13]. Системний підхід інтегрує навчальну, творчу, наукову, управлінську й мовну діяльність, які функціонують у закладі вищої освіти під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників [5, с. 15], і відіграють вирішальну роль в орієнтації професійної підготовки на конкретний соціально-значимий кінцевий результат. Грамотно спланована й організована навчально-виховна робота створює умови для єдності теоретичного і практичного навчання

[11, с. 13] та робить ефективним вплив відповідних організаційно-педагогічних умов на формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців.

Як будь-який навчальний процес, підготовка до підприємницької діяльності базується на закономірностях психології навчальної діяльності [11, с. 12]. Діяльнісний підхід орієнтує професійну підготовку на активне й цілеспрямоване освоєння світу. Побудова професійної підготовки, як процесу практико-орієнтованого навчання, забезпечує встановлення проміжної ланки між навчальною і власне професійною діяльністю [12, с. 53-54]: у відомих нам психолого-педагогічних джерелах така діяльність-посередник дістала назву квазіпрофесійної – навчальної за формою і професійної за змістом [3, с. 47].

Виходячи з припущення, що підприємницьку компетентність можна трактувати як здатність особи бути готовим активно діяти, організовуючи власну трудову діяльність і працю колективу [9, с. 204], діяльнісний підхід є умовою ефективно організації проектної діяльності студентів, оскільки під проектом розуміється логічна сукупність заходів, котрі здійснюються для досягнення поставлених цілей відповідно до прогнозованих результатів [16, с. 42]. Як інструмент практико-орієнтованого навчання доцільно розглядати workshop – формат групової роботи, що має на меті активне вирішення його учасниками певного питання. Це навчальний захід, на якому учасники отримують знання самостійно, а основними відмінностями є висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, використання життєвого досвіду й особистих переживань [13, с. 119]. До того ж, після закінчення роботи у форматі workshop у членів групи сформована модель поведінки як певний інструментарій у конкретній ринковій ситуації.

Ключовою ланкою у формуванні підприємницької компетентності в процесі професійної підготовки є створення компетентнісного поля підприємництва. Таке припущення базується на результатах аналізу досвіду впровадження компетентнісного підходу в країнах Євросоюзу і США: під компетентнісним підходом розуміють побудову освітнього процесу з позицій розвитку особистості через мотивацію її професійної самореалізації [11, с. 14]. Компетентнісний підхід орієнтує побудову освітнього процесу на отримання конкретних результатів освіти – його застосування потребує аналізу функцій, ідентифікованих у посадових інструкціях, в аспекті їхнього ефективного виконання. Компетентнісний підхід посилює практичну зорієнтованість освіти [1, с. 6], розширює можливості особистості до успішної самореалізації в мінливих соціально-економічних умовах і дозволяє організувати процес формування підприємницької компетентності в умовах, котрі відповідають вимогам сучасних роботодавців, держави й соціуму.

Результати вивчення літератури з порушеної проблеми дозволяють констатувати, що сучасна освітня парадигма передбачає наявність інваріантних аксіологічних компонентів у системі базових загальнокультурних і професійних компетентностей майбутнього фахівця, серед яких: 1) ціннісно-сміслова орієнтація особи (розуміння цінності культури, науки, виробництва; мотивація професійної діяльності та усвідомлення соціальної значущості підприємництва); 2) усталена спрямованість на саморозвиток і вдосконалення; 3) її здатність до соціальної взаємодії; 4) спроможність самоорганізації; 5) сформованість лідерського потенціалу й організаційно-управлінської компетентності [4, с. 177-192]. Реалізація аксіологічного підходу забезпечує переведення певних соціально-значущих цінностей на рівень конкретних ціннісних пріоритетів особистості. Відтак результати проведеного дослідження дозволили нам обґрунтувати потребу в організації набуття майбутніми фахівцями сфери обслуговування систематичного досвіду ціннісного самовизначення в контексті професійного розвитку й саморозвитку у відповідних організаційно-педагогічних умовах, створених у ХТЕІ КНТЕУ з метою формування власного ставлення до базових ціннісних установок підприємництва.

Важливого значення для розв'язування проблеми формування підприємницької компетентності набуває акмеологічний підхід. Акмеологія вивчає людину як індивіда, особистість, суб'єкта праці, що розвивається у процесі високопрофесійної діяльності [6, с. 6-7]. У XXI ст. вона істотно змінила акценти у сфері професійної підготовки: віковий аспект – на діагностику задатків і здібностей особистості; освітній аспект – на діагностику й розвиток її компетентностей в системі безперервної освіти; професійний аспект – на визначення результатів здійснення трудової діяльності через з'ясування рівня професійної придатності й психологічної готовності до цього виду праці та міри соціальної відповідальності за її процес; креативний аспект – на визначення зусиль, що витрачаються, і успішність їх реалізації шляхом з'ясування інноваційного потенціалу рефлексії, спрямованого на вдосконалення професіоналізму до ступеню майстерності, та оцінку соціальної значущості інновацій, отриманих в процесі творчості [6, с. 13]. Як значущі акмеологічні умови самореалізації особистості дослідники виділяють її загальні та спеціальні здібності, стан суспільства, умови навчання та виховання. Найважливішими загальними акмеологічними чинниками є високий рівень мотивації, потреба в досягненнях, прагнення самореалізації [6, с. 24-25]. Це дозволило професійну підготовку майбутніх фахівців сфери обслуговування трактувати на основі акмеологічного підходу як процес досягнення максимально можливого для кожного студента розвитку теоретичної та практичної досконалості в навчальній і науковій діяльності, що сприяє формуванню

високого рівня підприємницької компетентності та позитивно впливає на процес її подальшого вдосконалення. Актуальність запровадження акмеологічного підходу підсилюється відсутністю з рівня середньої школи до рівня магістерської підготовки чітко спланованої в межах всієї країни системи неперервного розвитку підприємливості молоді як ключової компетентності.

Виходячи з означених підходів, на конкретно-науковому рівні визначено сукупність загальноприйнятих в педагогічній науці методів і принципів проведення дослідження (теоретичних – аналіз і синтез, моделювання, узагальнення тощо та експериментально-емпіричних – спостереження, опитування, тестування, педагогічний експеримент тощо). Обидві групи методів є взаємодоповнюючими й забезпечили можливість комплексного пізнання предмета дослідження. При визначенні сутності підприємницької компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування застосовувались методологічні принципи, які є загальноприйнятими в педагогічних дослідженнях: єдності історичного й логічного, конкретно-історичний підхід до проблеми дослідження; усебічності й об'єктивності соціально-економічних та психолого-педагогічних процесів і явищ; єдності й практики [14, с. 15-18]. Важливу методологічну роль у дослідженні сутності підприємницької компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування мали такі категорії діалектики, як сутність та явище; причина й наслідок; необхідність та випадковість; можливість та дійсність; зміст та форма; конкретне й загальне.

На технологічному рівні на базі ХТЕІ КНТЕУ сформувались методика й техніка дослідження сутності підприємницької компетентності майбутнього фахівця сфери обслуговування як сукупність процедур, що забезпечили отримання достовірного емпіричного матеріалу і його первинну обробку, після чого він може включатися до масиву наукового знання.

За результатами дослідження можемо констатувати, що описані вище рівні методологічного знання утворюють складну взаємозалежну систему, в якій філософський рівень є змістовною основою знання й визначає світоглядні підходи до формування підприємницької компетентності. Застосування означених вище підходів дозволило визначити рівень сформованості підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування за когнітивним (рівень теоретичної підготовки), мотиваційно-ціннісним (сформованість професійно-важливих якостей та усвідомлення значущості підприємницької компетентності в структурі особистості фахівця, свідоме ставлення до підприємництва), діяльнісно-практичним (здатність до застосування підприємницької компетентності на практиці), розвивальним (усталеність потреби в саморозвитку) і адаптованим (уміння пристосовуватися до мінливих умов зовнішнього середовища на основі економічних та соціально значимих цілей підприємництва) критеріями.

Безумовно, у публікації неможливо розкрити всі аспекти означеної вище проблеми. Подальші наукові розвідки пов'язуємо з інтерпретацією результатів дослідно-експериментальної роботи щодо визначення рівня сформованості підприємницької компетентності студентів, які навчаються за спеціальностями 241 «Готельно-ресторанна справа» і 242 «Туризм» галузі знань 24 «Сфера обслуговування».

Література

1. Ашиток Н. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки фахівців у вищій школі / Н. Ашиток // Людинознавчі студії. Серія: педагогіка. – 2016. – Вип. 3/35. – С. 4-10.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Вербицкий А. А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение / А. А. Вербицкий. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
4. Войтюк І. В. Ціннісний спектр сучасної університетської освіти у сфері духовно-онтологічного існування особистості / Феномен університету в контексті «суспільства знань»: [монографія] / В. П. Андрущенко, І. М. Предборська, Є. А. Пінчук, І. В. Степаненко та ін. – К. : ІВО НАПН України, 2014. – 256 с. – С. 177-192.
5. Кайдалова Л. Г. Системний підхід у вищій освіті: методичні рекомендації для магістрантів зі спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / Л. Г. Кайдалова, І. С. Сабатовська. – Харків : НФаУ, 2013. – 39 с.
6. Козлова Н. В. Психолого-акмеологическое знание в системе высшего профессионального образования / Н. В. Козлова. – Томск : – Изд-во ТПУ, 2007. – 151 с.
7. Майковська В. І. Вища освіта як соціально-економічний фактор формування людського капіталу / В. І. Майковська // Політичні, правові та фінансово-економічні пріоритети розвитку економіки України: стратегія і перспективи: Міжнар. наук.-практ. конф., 28 трав. 2014 р.: тези доп. – Умань, 2014. – С. 37-39.
8. Майковська В. І. Управління збутовою політикою вищого навчального закладу в умовах конкурентного середовища / В. І. Майковська // Збірник наукових праць полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. – 2015. – Вип. 63. – С. 62-70. – (Серія: «Педагогічні науки»).
9. Майковська В. Проектні студії як засіб вирішення проблеми бізнес-підготовки майбутніх фахівців в Україні / В. Майковська // Modernization of socio-economic systems: the new economic condition: international scientific-practical Conference, 28th September 2016: proceeding. – Kielce, Poland, 2016. – Part I. – P. 204-207.

10. Майковська В. І. Проектна діяльність студентів як засіб формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців // В. І. Майковська // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2017. – Вип. 1 (33). – С. 172-181.
11. Майковська В. І. Концептуальні засади формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців в Україні // В. І. Майковська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2017. – № 54-55. – С. 7-17.
12. Майковська В. І. Formation of the business competence of future professionals by means of practice-oriented education // В. І. Майковська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2017. – № 3 (67). – С. 51-60. – (Серія: «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»).
13. Майковська В. І. Workshop як інструмент практико-орієнтованого навчання і методико-технологічний засіб формування підприємницької компетентності // В. І. Майковська, І. В. Юрко // Молодь і ринок. – 2019. – № 2 (169). – С. 116- 122.
14. Образцов П. И. Методы и методология психолого-педагогического исследования / П. И. Образцов. – СПб.: Питер, 2004. – 268 с.
15. Ступнищкая М. Новые педагогические технологии: организация и содержание проектной деятельности учащихся: лекции / М. Ступнищкая. – М.: Изд-во Моск. пед. ун-та, 2009. – С. 132.
16. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности. Методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. – М.: Мысль, 1978. – 390 с.

References

1. Ashytok N. Kompetentnisnyi pidkhid yak metodolohiia profesiinoy pidhotovky fakhivtsiv u vyshchii shkoli / N. Ashytok // Liudynoznavchi studii. Serii: pedahohika. – 2016. – Vyp. 3/35. – S. 4-10.
2. Velykiy tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / [uklad. i holov. red. V. T. Busel]. – Kyiv : Irpin; VTF «Perun», 2001. – 1440 s.
3. Verbickij A. A. Novaya obrazovatel'naya paradigma i kontekstnoe obuchenie / A. A. Verbickij. – Moskva : Issledovatel'skij centr problem kachestva podgotovki specialistov, 1999. – 75 s.
4. Voitiuk I. V. Tsinnisnyi spektr suchasnoi universytetskoi osvity u sferi dukhovno-ontolohichnoho isnuvannya osobystosti / Fenomen universytetu v konteksti «suspilstva znan»: [monohrafiia] / V. P. Andrushchenko, I. M. Predborska, Ye. A. Pinchuk, I. V. Stepanenko ta in. – K. : IVO NAPN Ukrainy, 2014. – 256 s. – S. 177-192.
5. Kaidalova L. H. Systemnyi pidkhid u vyshchii osviti: metodychni rekomendatsii dlia mahistrantiv zi spets. 8.18010021 «Pedahohika vyshchoi shkoly» / L. H. Kaidalova, I. S. Sabatovska. – Kharkiv : NFaU, 2013. – 39 s.
6. Kozlova N. V. Psihologo-akmeologicheskoe znanie v sisteme vysshego professionalnogo obrazovaniya / N. V. Kozlova. – Tomsk : – Izd-vo TPU, 2007. – 151 s.
7. Maikovska V. I. Vyshcha osvita yak sotsialno-ekonomichnyi faktor formuvannya liudskoho kapitalu / V. I. Maikovska // Politychni, pravovi ta finansovo-ekonomichni priorytety rozvytku ekonomiky Ukrainy: stratehiia i perspektyvy: Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 28 trav. 2014 r.: tezy dop. – Uman, 2014. – S. 37-39.
8. Maikovska V. I. Upravlinnia zbutovoiu politykoiu vyshchoho navchalnogo zakladu v umovakh konkurentnoho seredovyscha / V. I. Maikovska // Zbirnyk naukovykh prats poltavskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni V. H. Korolenka. – 2015. – Vyp. 63. – S. 62-70. – (Serii: «Pedahohichni nauky»).
9. Maikovska V. Proektni studii yak zasib vyrishennia problemy biznes-pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini / V. Maikovska // Modernization of socio-economic systems: the new economic condition: international scientific-practical Conference, 28th September 2016: proceeding. – Kielce, Poland, 2016. – Part I. – P. 204-207.
10. Maikovska V. I. Proektna diialnist studentiv yak zasib formuvannya pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv // V. I. Maikovska // Visnyk Hlukhivskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. – 2017. – Vyp. 1 (33). – S. 172-181.
11. Maikovska V. I. Kontseptualni zasady formuvannya pidpriemnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini // V. I. Maikovska // Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity. – 2017. – # 54-55. – S. 7-17.
12. Maikovska V. I. Formation of the business competence of future professionals by means of practice-oriented education // V. I. Maikovska // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. – 2017. – # 3 (67). – S. 51-60. – (Serii: «Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii»).
13. Maikovska V. I. Workshop yak instrument praktyko-orientovanoho navchannya i metodyko-tekhnolohichni zasib formuvannya pidpriemnytskoi kompetentnosti // V. I. Maikovska, I. V. Yurko // Molod i rynek. – 2019. – # 2(169). – S. 116 - 122.
14. Obratcov P. I. Metody i metodologiya psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya / P. I. Obratcov. – SPb.: Piter, 2004. – 268 s.
15. Stupnickaya M. Novye pedagogicheskie tehnologii: organizaciya i soderzhanie proektnoj deyatel'nosti uchashih'sya: lekciy / M. Stupnickaya. – M.: Izd-vo Mosk. ped. un-ta, 2009. – S. 132.
16. Yudin E. G. Sistemnyj pohod i princip deyatel'nosti. Metodologicheskie problemy sovremennoj nauki / E. G. Yudin. – M.: Mysl, 1978. – 390 s.